

**ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงิน
เพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ
กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ**

**Factors Affecting Financial Planning for Retirement Preparation of Government
Officials: A Case Study in Bueng Kan Province**

สุริชญา แก้วคำใส

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลในการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีผลแตกต่างต่อพฤติกรรมการวางแผนการเงินทางการเงิน เพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ รายได้ต่อเดือน และรายได้อื่น ๆ มีผลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ควรสนับสนุนความรู้ทางการเงิน การออม และการลงทุนที่เหมาะสมกับรายได้ เพื่อส่งเสริมการวางแผนทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ ให้ข้าราชการได้รับความรู้และความเข้าใจในการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ

คำสำคัญ : การวางแผนทางการเงินก่อนเกษียณอายุราชการ; ข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ

ABSTRACT

This research aims to: 1) study the personal factors influencing financial planning for retirement preparation among government officials in Bueng Kan Province, and 2) investigate the factors affecting financial planning for retirement preparation among government officials in Bueng Kan Province.

The sample group consisted of 400 government officials in Bueng Kan Province, and data was collected using a questionnaire.

The findings revealed that personal factors such as gender, age, and family size did not significantly affect financial planning behavior for retirement preparation. However, factors such as marital status, educational level, job position, length of service, monthly income, and additional income showed statistically significant differences at the 0.05 level.

It is recommended to promote financial literacy, savings, and investment strategies appropriate to income levels to enhance effective financial planning. Government officials should be provided with knowledge and understanding to better prepare for retirement through financial planning.

Keywords: Financial Planning for Pre-Retirement; Government Officials in Bueng Kan Province

บทนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยมีแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2568 จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยการสำรวจทุก 3 ปี และครั้งล่าสุดจัดทำสำรวจปี 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพ การเกื้อหนุน ตลอดจนลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนตัวอย่าง จำนวน 86,880 ครัวเรือน ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล

ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษา ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเตรียมตัวของการข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬก่อนวัยเกษียณ และความรู้ ความเข้าใจ ความจำเป็นในการวางแผนทางการเงินเมื่อยามเกษียณอายุของกลุ่มข้าราชการก่อนวัยเกษียณอายุ เพื่อนำมาวางแผนทางการเงินในด้านรายได้ ค่าใช้จ่าย การออม การลงทุน ก่อนวัยเกษียณอายุ รวมทั้งศึกษารูปแบบของการวางแผนการใช้เครื่องมือต่างๆ ที่สำคัญในการออม การลงทุนเพื่อเพิ่มผลตอบแทนให้มีเงินเพียงพอไว้ใช้จ่ายเมื่อยามเกษียณอายุ เช่น เงินบำเหน็จบำนาญเลี้ยงชีพข้าราชการ การประกันชีวิตแบบเงินได้ประจำ เงินค่าหุ้น สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ ตลอดจนการลงทุนในหลักทรัพย์ และตราสารที่ลงทุน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือรองรับการดำเนินการและความเสี่ยง สำหรับการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการเมื่อเกษียณอายุ โดยคำนึงถึงความเสี่ยงที่ผู้ลงทุนสามารถรับได้ งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และใช้ข้อมูลจากข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เกษียณสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น โดยมีแนวทางหลัก ๆ ดังนี้

1. เริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก การสร้างวินัยการออมและการใช้เงินควรเริ่มตั้งแต่อายุยังน้อย เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต เมื่อเข้าสู่วัยทำงานต้องรู้จักการจัดสรรรายได้ให้เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย และตั้งเป้าหมายการออมที่ชัดเจน
2. การวางแผนระยะยาว ควรเริ่มการวางแผนการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการ อย่างน้อย 10-20 ปี ก่อนถึงวัยเกษียณ เพื่อให้มีเงินเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในช่วงหลังเกษียณ
3. การตั้งเป้าหมายและการจัดการ ข้าราชการควรเตรียมความพร้อมทางการเงิน โดยไม่เป็นการให้แก่อุปทานหรือสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและความต้องการส่วนบุคคล
4. การรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายข้าราชการที่มีอายุครบ 60 ปี จะต้องพ้นจากราชการ ตามกฎหมายบำเหน็จบำนาญ การเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องช่วยให้มีการวางแผนการเงินที่เหมาะสม
5. การเรียนรู้เท่าทันกลไกผ่านระบบสื่อสารต่าง ๆ
6. การเตรียมความพร้อมสำหรับค่าใช้จ่ายที่อาจสูงขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณ ค่าใช้จ่ายบางอย่าง เช่น ค่ารักษาพยาบาล อาจเพิ่มขึ้น ดังนั้น การวางแผนสำรองสำหรับค่าใช้จ่ายฉุกเฉินจึงเป็นการเตรียมตัวที่สำคัญเพื่อให้ชีวิตในช่วงบั้นปลายมีความสุขและมีความมั่นคงทางการเงิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการวางแผนทางการเงิน ที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย คือ ข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ รายได้ต่อเดือน และรายได้อื่น ๆ ที่ต่างกัน ทำให้มีการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ

1. ขอบเขตด้านประชากร ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ คือ ข้าราชการกรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 400 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม ข้อมูลทั้งหมดจะประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติ

โดยวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) แสดงเป็นร้อยละโดยแยกตามลักษณะต่าง ๆ วิเคราะห์แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตามสถิติพรรณนา (Descriptive) และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบ T-test

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการค้นคว้าอิสระครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรตาม คือ การวางแผนทางการเงิน เพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ ใช้แนวคิดทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) Keynes (1936) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของบุคคลนั้น ซึ่งมีดังนี้

1. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยตัวอย่างปัจจัย ในทางสังคมและปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการออม เช่น จำนวนผู้มีเงินได้ในครัวเรือนเป้าหมายการออม รสนิยมในการบริโภค อายุ การศึกษา อาชีพ ขนาดของครอบครัว กรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน สภาพภูมิศาสตร์ และเขตที่อยู่อาศัย
2. ปัจจัยด้านสภาพคล่อง โดยตัวอย่างปัจจัยในทางสังคมและปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการออม เช่น จำนวนผู้มีเงินได้ในครัวเรือนเป้าหมายการออม รสนิยมในการบริโภค อายุ การศึกษา อาชีพ ขนาดของครอบครัว กรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน สภาพภูมิศาสตร์
3. ปัจจัยด้านการตัดสินใจ หมายถึง ปัจจัยความเสี่ยงความพร้อมของสถาบันการเงิน เช่น การให้ผลตอบแทนต่อการออม แหล่งที่มาของรายได้แน่นอน แหล่งที่มาจากรายได้ไม่แน่นอน และปริมาณทรัพย์สินทางการเงินสุทธิของครัวเรือน
4. ปัจจัยทางผลตอบแทน อัตราผลตอบแทนเป็นเหตุผลหลักในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการออม ที่ให้ผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอมีผลต่อการตัดสินใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกตุมณี พลับนิล (2563) ศึกษาเรื่องการยอมรับความเสี่ยง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเงินส่วนบุคคลและพฤติกรรม การออมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตจังหวัดปทุมธานี จากการสุ่มงานวิจัยทำให้ทราบว่าพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานบริษัทเอกชนในจังหวัดปทุมธานี พบว่าความรู้ทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการออม ส่วนการยอมรับความเสี่ยงไม่มีความสัมพันธ์ การออมส่วนใหญ่เฉลี่ยไม่เกิน 2,000 บาทต่อเดือน

อุบลวรรณ ขุนทอง และบุญธรรม ราชรักษ์ (2563) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมเพื่อการวางแผนการเกษียณของกลุ่มประชาชนทั่วไป กับกลุ่มข้าราชการ จากการสุ่มงานวิจัยทำให้ทราบว่ามีการเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมระหว่างประชาชนทั่วไปและข้าราชการในกรุงเทพฯ พบว่ากลุ่มอาชีพต่างก็มีพฤติกรรมการออมคล้ายกัน โดยมีก้อมกับสถาบันการเงินและไม่กำหนดวงเงินที่แน่นอน วัตถุประสงค์การออมแตกต่างกัน เช่น ข้าราชการออมเพื่อฉุกเฉิน ขณะที่ประชาชนทั่วไปออมเพื่อการศึกษา

นันทณัฐ คำสาวงษ์ (2563) การเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุราชการของข้าราชการสำนักงานคลัง กรุงเทพมหานคร จากการสุ่มงานวิจัยทำให้ทราบว่า เพศ และอายุการทำงาน มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมในการเกษียณ กล่าวคือ ข้าราชการที่มีเพศ และอายุการทำงานต่างกัน มีระดับความพร้อมที่ต่างกัน ซึ่งอาจจะสะท้อนถึงมุมมองต่อการเกษียณหรือการวางแผนเพื่ออนาคตหลังเกษียณที่ต่างกันระหว่างกลุ่มเพศหรืออายุการทำงานที่ต่างกันปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่ส่งผลต่อความแตกต่าง ในการเตรียมความพร้อม

ญาดา ไทยถาวร (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของบุคลากรภายในสำนักงานประมาณ จากการสุ่มงานวิจัยทำให้ทราบว่า การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของบุคลากรสำนักงานประมาณ พบว่าปัจจัยสุขภาพทางการเงินและความรู้ทางการเงิน มีอิทธิพลต่อการวางแผน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ตำแหน่งงาน ส่งผลต่อรูปแบบการวางแผน

สุพัตรา จันทะศิริ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการเงินส่วนบุคคลของข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเกษียณอายุราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จากการสุ่มงานวิจัยทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของข้าราชการ ได้แก่ สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย วิถีชีวิต กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเงิน และการลงทุน รวมถึงสิทธิประโยชน์ทางภาษี ข้าราชการส่วนใหญ่เลือกวางแผนทางการเงินด้วยตนเอง เพื่อควบคุมสถานะทางการเงินและป้องกันไม่ให้เกิดภาระหนี้สินเกินกว่าความสามารถในการชำระ

ศาดรัช เลขะวณิช (2562) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมเงินใช้ในยามเกษียณอายุของข้าราชการกรมสรรพากร (สำนักงานใหญ่) จากการสุ่มงานวิจัยทำให้ทราบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย ภาระหนี้สิน และผลตอบแทนจากการออม เช่น ระยะเวลาจ่ายผลตอบแทน และอัตราผลตอบแทน ส่วนปัจจัยทางสังคม ได้แก่ วัตถุประสงค์การออม เช่น เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ยามชรา หรือเพื่อผลตอบแทนในอนาคต การวางแผนการออมเงินที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงิน ลดภาระของรัฐ และเพิ่มคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ

OECD (2020) ในหัวข้อ "OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy" เน้นการประเมินระดับความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ของประชากรในกลุ่มประเทศสมาชิก และประเทศที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงสถานะความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมการจัดการการเงินในระดับสากล

จากการสรุปงานวิจัยทำให้ทราบว่า งานวิจัยของ OECD (2020) แสดงให้เห็นว่าความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว แต่ระดับความรู้ทางการเงินในหลายประเทศยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การเพิ่มพูนความรู้ทางการเงินควรเป็นวาระสำคัญในระดับนโยบาย พร้อมทั้งเน้นการเข้าถึงกลุ่มเปราะบางเพื่อสร้างความเท่าเทียมทางการเงินในระดับโลก

Hershfield et al. (2018) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของเครื่องมือออนไลน์และเทคโนโลยีที่ช่วยสร้างแรงจูงใจในการออมเงิน โดยเน้นการออกแบบที่ช่วยให้ผู้ใช่มองเห็นภาพเป้าหมายในอนาคตชัดเจนขึ้น เช่น การใช้ภาพจำลองตัวเองในวัยเกษียณ (Future Self-continuity) เพื่อเพิ่มความเชื่อมโยงทางอารมณ์และการตระหนักถึงความสำคัญของการออม

จากการสรุปงานวิจัยทำให้ทราบว่า ผลการศึกษา การเพิ่มแรงจูงใจในการออมการให้ผู้เข้าร่วมทดลองเห็นภาพตัวเองในอนาคต การปรับปรุงพฤติกรรมทางการเงิน ผู้ที่มีประสบการณ์ใช้เครื่องมือดังกล่าวสามารถตั้งเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจน และมีความอดทนในการออมระยะยาวมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการกระตุ้นด้วยเครื่องมือเทคโนโลยี ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคตงานวิจัยเน้นว่าการทำให้คนเห็นอนาคตของตัวเองในรูปแบบที่จับต้องได้ ช่วยลดช่องว่างระหว่างความต้องการในปัจจุบัน (Current Self) และเป้าหมายในอนาคต (Future Self) ส่งผลให้การตัดสินใจทางการเงินมีความสมดุลและรอบคอบมากขึ้น ข้อสรุป งานวิจัยนี้เน้นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการออม โดยการกระตุ้นให้ผู้คนเห็นคุณค่าของการวางแผนในระยะยาวอย่างชัดเจนผ่านเครื่องมือที่สร้างประสบการณ์เชื่อมโยงระหว่างตัวเองในปัจจุบันและอนาคต

Lusardi & Mitchell (2011) เรื่อง "Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Well-being" มุ่งเน้นความสำคัญของความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) และการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อความมั่นคงในวัยเกษียณ โดยมีการวิเคราะห์พฤติกรรมและผลกระทบในระดับบุคคลและสังคม

จากการสรุปงานวิจัยทำให้ทราบว่า การศึกษาของ Lusardi & Mitchell ชี้ให้เห็นว่าความรู้ทางการเงินและการวางแผนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมั่นคงทางการเงินในวัยเกษียณ ความท้าทายในการเพิ่มความรู้และการวางแผนสามารถแก้ไขได้ด้วยการให้ความรู้และการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการพัฒนาความเข้าใจและทักษะการจัดการเงินของประชากรในวงกว้าง

Thaler & Sunstein (2008) ในหนังสือ "Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness" เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ "การสะกิด" (Nudge) ซึ่งเป็นวิธีการออกแบบตัวเลือกที่ช่วยให้ผู้คนตัดสินใจได้ดีขึ้นในด้านสุขภาพ การเงิน และความเป็นอยู่ โดยที่ยังคงเสรีภาพในการเลือกของแต่ละคน ใจความสำคัญของงานวิจัย การออกแบบตัวเลือก (Choice Architecture) การตัดสินใจของคนเรามักได้รับอิทธิพลจากบริบทหรือวิธีการนำเสนอข้อมูล หากปรับโครงสร้างตัวเลือกหรือข้อมูลให้เข้าใจง่าย และส่งเสริมเป้าหมายที่ดี เช่น การออมเงินเพื่อเกษียณ จะช่วยให้คนเลือกทางเลือกที่เหมาะสมยิ่งขึ้น การนำไปใช้ด้านการเงิน แผน "Save More Tomorrow" ช่วยให้พนักงานเพิ่มเงินออมในอนาคตโดยเชื่อมโยงกับการขึ้นเงินเดือน ซึ่งช่วยลดแรงกดดันในการตัดสินใจออมทันที

จากการสรุปงานวิจัยทำให้ทราบว่า งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในโครงสร้างทางเลือกสามารถส่งผลอย่างมากต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ โดยเฉพาะในด้านการวางแผนการเงินและการออมเพื่ออนาคต ทำให้แนวคิด Nudge เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างผลลัพธ์ที่ดีในระดับบุคคลและสังคม

Laily, Mohd & Sabri (2010) ได้ทำการสำรวจการออมเพื่อชราภาพ ของพนักงานในประเทศมาเลเซีย โดยส่งแบบสอบถามไปยังพนักงาน 2,246 คนที่ทำงานใน 23 หน่วยงาน โดยแยกเป็นราชการ 12 แห่ง และเอกชน 11 แห่ง ได้รับแบบสอบถามคืนประมาณร้อยละ 90.6 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการ Binary Logistic โดยมีการออมเพื่อยามชราเป็นตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา เชื้อชาติ สถานภาพการสมรส รายได้รวมของครัวเรือน การรับมือกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ความรู้ด้านการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน ประสิทธิภาพในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ลูกจ้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชนส่วนใหญ่มีการออมเงินเพื่อเกษียณอายุราชการ โดยรายได้ไม่ใช่ตัวแปรสำคัญในการออม พฤติกรรมทางการเงินมีผลต่อโอกาสในการออม การเข้าถึงบริการทางการเงินและความรู้เกี่ยวกับบริการทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการออม ข้อเสนอแนะจากคณะผู้วิจัยก็คือ ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านการเงินแก่พนักงาน

จากการสรุปงานวิจัยทำให้ทราบว่า การสำรวจการออมเพื่อเกษียณอายุราชการ ของพนักงานในมาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่าลูกจ้างทั้งภาครัฐและเอกชนส่วนใหญ่มีการออมเพื่อเกษียณอายุราชการ แม้รายได้จะไม่ใช่ตัวแปรสำคัญในการออม แต่พฤติกรรมทางการเงินมีผลต่อโอกาสในการออม นอกจากนี้ การเข้าถึงบริการทางการเงินและความรู้ด้านการเงินถือเป็นปัจจัยสำคัญ คณะผู้วิจัยแนะนำให้จัดการอบรมความรู้ด้านการเงินแก่พนักงานเพื่อส่งเสริมการออม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการกรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 102 หน่วยงาน จำนวนข้าราชการโดยประมาณ 13,387 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม ข้อมูลทั้งหมดจะประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติโดยวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) แสดงเป็นร้อยละโดยแยกตามลักษณะต่าง ๆ วิเคราะห์แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตามสถิติพรรณนา (Descriptive) และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบ T-test

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จะใช้เป็นลักษณะของแบบสอบถาม ซึ่งจะสอบถามโดยตรงและสอบถามผ่านทางออนไลน์ ใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามเดียวกัน จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ รายได้ต่อเดือน และรายได้อื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า Likert Scale (Likert, 1932)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการออมเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม โดยเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้กรอกข้อมูลเพิ่มเติมได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้มาจาก 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยยื่นคำร้องเพื่อขออนุญาต ต่อหัวหน้าส่วนราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 400 ชุด และนำกลับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการค้นคว้า และรวบรวมเอกสาร และแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้ผลสรุป ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า (เพศ) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (อายุ) กลุ่มอายุที่มากที่สุด คือ 41 - 50 ปี (สถานภาพ) ส่วนใหญ่ โสด (จำนวนสมาชิกในครอบครัว) ส่วนใหญ่มี 3 - 4 คน (ระดับการศึกษา) ส่วนใหญ่ จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี (ตำแหน่งงาน) ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่ง ระดับปฏิบัติงาน/ปฏิบัติการ (ระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ) ส่วนใหญ่ทำงานในสายงานราชการ น้อยกว่า 5 ปี (รายได้ต่อเดือน) ส่วนใหญ่มีรายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท รายได้อื่น ๆ ส่วนใหญ่ ไม่มีรายได้อื่น (37.50%)

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและผลตอบแทน ที่ต่างกันส่งผลต่อรูปแบบการออมและการลงทุน เพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ ผลการศึกษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและผลตอบแทนที่ต่างกันส่งผลต่อรูปแบบการออมและการลงทุนเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.954) แสดงถึงความสำคัญของสภาวะเศรษฐกิจต่อการออมเงิน ข้อสังเกตปัจจัยด้านเศรษฐกิจและความรู้ทางการเงิน มีบทบาทสำคัญต่อการออมเงิน

เพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณสภาพคล่องทางการเงินเป็นด้านที่มีคะแนนต่ำสุด แสดงถึงข้อจำกัดของกลุ่มข้าราชการบางส่วนที่อาจมีภาระค่าใช้จ่ายสูงหรือรายได้ไม่เพียงพอ ข้อมูลดังกล่าวช่วยเน้นย้ำความสำคัญของการเสริมสร้างความรู้ทางการเงินและการจัดการสภาพคล่องเพื่อส่งเสริมการออมเงินในระยะยาว

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ ระดับความคิดเห็นต่อด้านความรู้ ความเข้าใจทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ระดับความคิดเห็นในปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจทางการเงินอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย การพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ การเก็บออม และการลงทุน ควรให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีผลในระดับสูงต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุ ควรมีการสนับสนุนให้ข้าราชการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ และการจัดการมรดก เพื่อเพิ่มศักยภาพในการวางแผนการเงินในระยะยาว การเสริมสร้างความรู้ด้านการทำประกันชีวิตและสุขภาพ เพื่อความมั่นคงในอนาคตควรเป็นอีกประเด็นที่ได้รับความสำคัญ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน สมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ โดยใช้ ค่า F-test เพื่อพิจารณาความแตกต่างของพฤติกรรมกรวางแผนทางการเงินในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะแตกต่างกัน พบข้อมูล ดังนี้ ด้านสถานภาพ /ด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว /ด้านระดับการศึกษา /ด้านตำแหน่งงาน /ด้านระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ /ด้านรายได้ต่อเดือน และด้านรายได้อื่น ๆ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปโดยรวม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬพบว่า เพศ อายุ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีผลให้เกิดความแตกต่างในพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ รายได้ต่อเดือน และรายได้อื่น ๆ มีผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการ กรณีศึกษาในเขตจังหวัดบึงกาฬแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับความแตกต่างที่เกิดจากปัจจัยระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ เช่น การสนับสนุนความรู้หรือเครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสมตามช่วงอายุงาน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการวางแผนการเงินที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางปัจจัยส่วนบุคคลและบริบทการทำงานของข้าราชการในจังหวัดบึงกาฬ โดยข้อมูลสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในเชิงประชากรศาสตร์และบริบทการทำงานของข้าราชการในเขตจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบและพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน การเข้าใจความแตกต่างในมิติข้อมูลทั่วไปเหล่านี้ จะช่วยให้การออกแบบนโยบายหรือโครงการสนับสนุนต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การจัดอบรมและให้ความรู้ที่เหมาะสมกับเพศ และวัย กลุ่มผู้หญิงที่มีสัดส่วนสูงสุดควรได้รับความรู้ที่เน้นการจัดการการเงินในครอบครัว รวมถึงการลงทุนที่มั่นคงและปลอดภัย ส่วนกลุ่ม LGBTQ และชาย ควรได้รับข้อมูลที่เน้นการปรับเปลี่ยนการลงทุนให้เหมาะสมกับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ สร้างแผนการเงินที่ตอบสนองต่อกลุ่มวัย กลุ่มวัย 41 – 50 ปี ซึ่งมีสัดส่วนสูงสุด ควรได้รับคำแนะนำในการเพิ่มพูนเงินออมและการลงทุนระยะกลางถึงยาว ส่วนกลุ่มอายุน้อย (20 - 30 ปี) ควรได้รับความรู้ เพื่อเริ่มต้นวางแผนทางการเงินในระยะยาว จัดทำแผนสนับสนุนเฉพาะกลุ่มสถานภาพ สำหรับกลุ่มสถานภาพโสด ควรส่งเสริมให้มีการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคต ขณะที่กลุ่มสถานภาพสมรส ควรสนับสนุนแผนการเงินที่คำนึงถึงครอบครัว

2. ด้านการวางแผนการออมและการลงทุน ควรส่งเสริมความรู้ทางการเงินในระดับสูง เนื่องจากความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีผลสำคัญ ควรจัดอบรมเรื่องการลงทุนในสินทรัพย์ที่หลากหลาย เช่น กองทุนรวม หุ้น ทองคำ และสลากออมทรัพย์ พร้อมกับการบริหารความเสี่ยง เพิ่มความตระหนักเรื่องการจัดการสภาพคล่อง เนื่องจากปัจจัยด้านสภาพคล่องมีคะแนนต่ำสุด ควรให้คำแนะนำเรื่องการจัดการค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและการสร้างกองทุนฉุกเฉิน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำประกันชีวิตและสุขภาพ เพื่อความมั่นคงในระยะยาว การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำประกันชีวิตและสุขภาพควรเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเงิน

3. ด้านเศรษฐกิจและผลตอบแทน วางแผนให้เหมาะกับรายได้ต่อเดือน และรายได้อื่น ๆ กลุ่มที่มีรายได้ 20,000 บาท ควรได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการออมแบบต้นทุนต่ำ เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ขณะที่ผู้มีรายได้อื่นควรได้รับคำแนะนำเรื่องการลงทุนเพิ่ม ลดข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ ควรสนับสนุนโครงการหรือแหล่งเงินออมที่ให้ผลตอบแทนดี และเหมาะสมกับข้าราชการที่มีรายได้ต่ำ

4 ด้านระยะเวลาการทำงานในสายงานราชการ สนับสนุนตามระยะเวลาทำงาน กลุ่มทำงานน้อยกว่า 5 ปี ควรเน้นการสร้างพื้นฐานการออมและการลงทุน กลุ่มทำงาน 5 - 10 ปี ควรได้รับคำแนะนำเรื่องการกระจายความเสี่ยงของการลงทุน กลุ่มทำงานนาน (16 - 20 ปี) ควรมุ่งเน้นการบริหารความมั่นคงทางการเงินและการเตรียมพร้อมเกษียณ

5 ด้านการเตรียมพร้อมหลังเกษียณ ควรสร้างโครงการให้ความรู้ทางการเงินที่ต่อเนื่อง จัดโครงการอบรมในรูปแบบเชิงปฏิบัติ เช่น การวางแผนการออมในวัยทำงาน การประเมินค่าใช้จ่ายในวัยเกษียณ พัฒนาทักษะการลงทุนในสินทรัพย์ที่หลากหลาย ข้าราชการควรได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้เรื่องการลงทุนในหุ้น พันธบัตร หรือสินทรัพย์ที่มีความมั่นคง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้ในระยะยาว

สรุปข้อเสนอแนะ

ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ทางการเงินอย่างต่อเนื่อง การวางแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์เฉพาะของข้าราชการแต่ละกลุ่ม และการสนับสนุนให้ข้าราชการพัฒนาศักยภาพทางการเงินผ่านการลงทุนและการจัดการที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- เกตุมนี พลับนิล. (2563). การยอมรับความเสี่ยง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเงินส่วนบุคคล และพฤติกรรม การออมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตจังหวัดปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ญาดา ไทยถาวร. (2562). การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของบุคลากรภายในสำนักงานประมาณ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงินประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- นันทณัฐ คำสาวงษ์. (2563). การเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุราชการของข้าราชการสำนักงานคลัง กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะบริหารธุรกิจ.
- ศาดรัช เลขะวณิช. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมเงินใช้ในยามเกษียณอายุของข้าราชการกรมสรรพากร (สำนักงานใหญ่). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สุพัตรา จันทนะศิริ. (2562). การบริหารการเงินส่วนบุคคลของข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เกษียณอายุราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, คณะบริหารธุรกิจ

อุบลวรรณ ขุนทองและบุญธรรม ราชรักษ์ (2563). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมเพื่อการวางแผนการเกษียณของกลุ่มประชาชนทั่วไปกับกลุ่มข้าราชการ. มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Laily, Mohd&Sabri. (2010). *"Predicting Financial Behavior among Malaysian Workers : Financial Literacy as a Mediator"* เน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเงิน (*financial behavior*) ของกลุ่มแรงงานในประเทศมาเลเซีย

Lusardi & Mitchell. (2011). "Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Well-being" มุ่งเน้นความสำคัญของความรู้ทางการเงิน (*financial literacy*) และการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อความมั่นคงในวัยเกษียณ.

OECD (2020). ในหัวข้อ "OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy".

Hershfield et al. (2018). ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของเครื่องมือออนไลน์และเทคโนโลยีที่ช่วยสร้างแรงจูงใจในการออมเงิน.

Thaler & Sunstein. (2008). ในหนังสือ "Nudge : Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness".

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). กล่าวถึงความสำคัญของการเริ่มต้นวางแผนทางการเงิน ตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับช่วงหลังเกษียณอายุราชการ สืบค้นจาก

<https://www.bot.or.th/th/satang-story/money-plan/planning-steps.html>